

ritme, de samples van primitieve beats. Er is echter één onmiskenbaar verschil. In de hedendaagse trancedans wordt de collapse, de windstille kern, niet bereikt. Meer nog, de trancedans van vandaag definieert zich binnen de grenzen van het onbereikbare doel, binnen het streven zelf. Dat komt, volgens Vandenbroeck, omdat de trance – of beter de onbereikbaarheid ervan – een exogeen gebeuren geworden is (χτς), en omdat de idee van de cyclus is verdwenen. Allemaal tekenen van ‘mannelijk instrumentalisme’, aldus nog Vandenbroeck. De analyse van hedendaagse trancvormen als producten van ‘onmacht’ is op zich een interessante gedachte. Misschien kunnen anderen dit verder uitwerken. De verre reis van de auteur stopt hier.

In *De kleuren van de geest* werden 25 eeuwen cultuurgeschiedenis overbrugd. Men zou kunnen denken dat dat de studie kwetsbaar maakt. Toch mist dit onderzoek geen continuïteit. Talloze verbindingsdraden werden fijnzinnig uitgesponnen, en men begrijpt dat vele ervan op deze plaats niet bespeeld konden worden. De betekenisdraden vormen een complexer netwerk dan op de tentoonstelling tot uiting kwam. Op de tentoonstelling – zo schijnt het ons ook na grondige lectuur van de catalogus – werden bepaalde verbanden enigszins voorondersteld. Die discrepantie was misschien moeilijk te vermijden. Het tonen van onderzoeksresultaten en het neerschrijven ervan zijn twee verschillende media met hun eigen intellectuele wetmatigheden.

Dit boek met een bijna 200 pagina's lange afdeling naar de grotten van onze cultuur, met 75 beschreven catalogusnummers, een discografie en een groot aantal voetnoten, leest als een trage, maar onomkeerbare en overweldigende stroom magma. Om pathos, uitdaging, regressie en exuberantie zit de auteur niet verlegen. We spreken hier over een wetenschappelijk temperament – volgens sommigen van een *enfant terrible* – dat gestuwd wordt door een drift tot weten. Toch weet Vandenbroeck die drift telkens weer te sublimeren in een helder (soms een beetje belerend) opstel.

Paul Vandenbroeck is een veeleisend, maar rechtvaardig auteur. Hij vraagt van zijn lezer dezelfde overgave en empathie, zoniet laat zijn lectuur zich maar moeilijk ontsluiten.

We kijken uit naar zijn volgende projecten. Op 24 februari 2000 opent in het Paleis voor Schone Kunsten te Brussel de tentoonstelling over Berbertextielen.

Kam met Moresca - Piemont/Savoie (?), 15de eeuw / Londen, Victoria en Albert Museum

1. P. VANDENBROECK, *Over wilden en narren, boeren en bedelaars. Beeld van de andere, vertoog over het zelf*, Antwerpen, 1987.
2. P. VANDENBROECK, *America, bruid van de zon. 500 jaar Latijns-Amerika en de Lage landen*, Antwerpen, 1993.
3. P. VANDENBROECK, *Hooglied. De Beeldwereld van religieuze Vrouwen in de Zuidelijke Nederlanden*, vanaf de 13de eeuw, Brussel, 1994.
4. De opening van de tentoonstelling was op 30 augustus 1997 en werd origineel afgesloten met een techno-fuif. P. VANDENBROECK, *De kleuren van de geest. Dans en Trance in Afro-Europese tradities*, Antwerpen, 1997.
5. Ontvoogde de Kunstgeschiedenis van zijn micro-historische en stijlhistorische legitimatie. 'Niet het analyse-apparaat van de traditionele iconologie, maar de verklaringsmodellen van de antropologie zijn volgens hem [P. Vandenbroeck] de adequate instrumenten om deze ("onderhuidse") symbolische betekenislagen van schilderijen op het spoor te komen'; uit: R. FALKENBURG, *Iconologie en historische antropologie: een toenadering*, in *Gezichtspunten. Een inleiding in de methoden van de kunstgeschiedenis*,

- Nijmegen, 1993, p. 151. Zie ook: B. BAERT, *De zwervende geest van Aby Warburg. Notities bij een kunsthistorische nostalgie*, in *Streven*, 63, 3, 1996, p. 798-803.
6. Aan de basis van de structurele antropologie; Cl. LEVI-STRAUSS, *Het wilde denken*, Amsterdam, 1990.
7. Italiaans historicus van de Moderne Tijden. Concentreert zich op de cultuurgeschiedenis, en combineert de geschiedenis van het wereldbeeld met microscopie; C. GINZBURG, *The Cheese and the Worms. The Cosmos of a Sixteenth-Century Miller*, 1992.
8. Recent verscheen nog een artikel over de Morendans; B. ALBACH, *Morianen en morendansen op het toneel van de Amsterdamse schouwburg, 1648-1651*, in *De zeventiende eeuw*, 13, 2, 1997, p. 385-399. Interessant zijn de choreografische aanwijzingen in dit verband (met dank aan Prof. dr. Katlijne van der Stighelen).
9. M. SCHNEIDER, *El origen musical de los animales símbolos en la mitología y la escultura antiguas. Ensayo histórico etnográfico sobre la subestructura totemística y magalítica de las altas culturas y su supervivencia en el folklore español*, Barcelona, 1946.